

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Children

کودکان

مینا مهاجر
۲۹ مارچ ۲۰۱۴

کودکان زندان و بحرانهای روانی

وضعیت کودکان در زندان چگونه است؟ تعداد این قشر از اقشار آسیب دیده چه میزان است؟ قوانین موجود در کشور تا چه میزان در حمایت از آنها برنامه ریزی شده است؟

اگر نسبت زندانی به جمعیت هر کشور را مقایسه کنیم ایران با ۳۶ درصد، نسبت زندانی به کل جمعیت کشور، در بین همه کشورهای جهان در رتبه نخست جهان (قبل از امریکا با ۸ و چین ۱۴ درصد) قرار دارد. به بیان دیگر ایران به طور نسبی دو و نیم برابر بیش از چین و چهار برابر بیش از امریکا دارای زندانی است. این ارقام برای کشوری با داعیه اخلاق اسلامی جای تأمل دارد. بی سبب نیست که نسبت اعدام شدگان در جهان را هم مقایسه کنیم ایران به طور نسبی شش برابر چین، شهروندان خود را اعدام کرده و در این شاخص نیز در رتبه نخست جهانی قرار گرفته است. (رتبه نخست ایران در زندان و اعدام)

کودکان و زندان را در ۶ گروه مختلف می توان تقسیم کرد و به توضیح هریک به طور جداگانه پرداخت:

- کودکان/فرزندان متولد شده و رشد کرده در زندان که همراه مادر در زندان زندگی می کنند.
- کودکانی که یکی از والدین آنها در زندان افتاده است و کودک با خانواده والدین خود زندگی می کند.
- کودکانی که مادرشان در زندان به سر می برد و پدر اقدام به طلاق و همسرگزینی مجدد کرده است و کودک با نامادری زندگی می کند.
- کودکانی که هر دو والد در زندان هستند و کودک با پدر یا مادر یکی از والدین خود (پدر بزرگ یا مادر بزرگ خود) زندگی می کند.
- کودکانی که علاوه بر یکی از والدین، خود نیز در زندان هستند و هنوز زیر ۱۸ سال سن دارند.
- کودکانی که به دلیل زندان والدین و نبود مسؤل نگهدارنده، بی سرپرست تلقی و توسط بهزیستی نگهداری می شوند.

از این میان آنچه که در این مقاله مورد بررسی قرار می گیرد عبارت از کودکان / فرزندان است که به خاطر زندانی بودن یکی از والدین خود در زندان یا بیرون از آن به سر می برند.

وقتی یک زن به دلیل ارتکاب به جرایم مختلف بازداشت و محکوم به زندان می شود، پیامدهائی روی می دهد، ممکن است همسر زن ازدواج کند و فرزندان او به دلیل نبود مادر، به آسیبهای روانی - اجتماعی دچار شوند. ممکن است با حبس مادر، کودک نیز ناگزیر تا سن ۲ سالگی که گاه تا ۶ سالگی نیز تمدید می شود همراه مادر در زندان به سر برد.

همچنین امکان دارد در صورت حبس یکی از والدین، ناگزیر از سپردن فرزند کودک به پدر یا خانواده یکی از والدین می شود که در جای خود قابل تأمل است .

کودکان درون زندان همراه مادر زندانی

کودکی که در زندان متولد می شود یا در زندان با زندانیان بزرگ و تربیت می شود و رشد می کند، هیچ فضائی را تجربه نمی کند جز حیاط و دیوار زندان.

بسیاری از این کودکان در صورت داشتن والدینی با آگاهی کم یا کم سواد، بعدها در سنین نوجوانی و جوانی با عناوین بزهکار، متخلف و مجرم وارد ندامتگاه و یا همان زندانها شده اند و به این ترتیب جای مادران خود را اشغال می کنند و پدیده زندانی باز تولید می شود. ولی دلایل این امر چیست!؟

وقتی زنی به علت سرقت یا مواد مخدر وارد زندان می شود، همراه با کودک دوساله اش با زنان متعددی با جرایمی چون قتل و انواع انحرافات هم سلول می شود، کودک ۲ ساله در اوج سن یادگیری صحنه هائی از خشونت و ناهنجاری را تجربه می کند.

این حافظه به وی در دوران نوجوانی و جوانی کمک خواهد کرد تا زشتی و قبح جرم و گناه را بشکند و به طور بالقوه تبدیل به یک مجرم شود.

با وجود این که سازمان بهزیستی گفته است کودکانی که مادران مجرم دارند از این پس در زندان نگهداری نمی شوند، ولی هنوز جزئیات این تصمیم و هماهنگی بین سازمانهای بهزیستی و مسوولان سازمان زندانها روشن نیست.

طبق آئین نامه سازمان زندانها کودکان می توانند تا سن سه سالگی با مادرانشان در زندان بمانند. اما بر اساس گزارش انجمن دفاع از حقوق زندانیان گاهی این وضع تا شش سالگی هم طول می کشد و طی این سالها (کودکان زندان) با حداقل امکانات از کمترین حقوق خود محروم می شوند. زنان زندانبان برای این که طرف دعوا در یک سلول را بیشتر عذاب دهند کودک او را کتک می زنند. در نهایت این کودکان هستند که قربانی درگیریهای زندانیان می شوند.

اغلب زندانهای ایران، کماکان فاقد شیرخوارگاه و مهدکودک برای این کودکان است. بر اساس این گزارش در حال حاضر تعداد زندانیان ۵ برابر گنجایش زندانهای کشور است. و این موجب افت چشمگیر خدمات به زندانیان و به دنبال آن کودکان همراه با زنان دربند شده است.

سعید مدنی پژوهشگر مسایل اجتماعی گزارش می دهد طی هشت سال گذشته تعداد جمعیت زنان زندانی از ۴ درصد کل جمعیت زندانیان به هشت درصد افزایش یافته و این در حالی است که ۶۰ درصد این زنان ۱۹ تا ۲۹ ساله و بسیاری از آنها مادر هستند. او اضافه می کند روی بدن بسیاری از کودکان زندان آثار اذیت و آزار دیده شده که این نشانگر نبود امنیت کافی در بند زندان زنان برای کودکان است.

کودکان دور از مادر یا پدر زندانی

ارقام بالای زندانیان کشور اعم از زن و مرد نشان از این دارد که تعداد فرزندان/کودکان زیر ۱۸ سال مادران و پدران زندانی بسیار بیش از آن است که بتوان برآوردی از آن به دست داد. بخش بزرگی از این کودکان به دور از مادر یا پدر خود در شرایط سخت و ناهنجاری به سر می برند که از نظر تربیتی، آموزشی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی آنان را در وضعیتی آسیب پذیر قرار می دهد.

اگر چه تعداد زنان نسبت به مردان زندانی بسیار اندک و گاهی بین ۵ تا ۱۰ درصد است ولی شواهد نشان می دهد وضعیت کودکان مادران دربند به مراتب خاص تر و دشوارتر از کودکان پدران زندانی است. شواهد آماری نشان می

دهد به عنوان مثال استان سیستان و بلوچستان با داشتن ۲۶۱ نفر زندانی در هر یکصد هزار نفر از زمره استانهائی است که دارای متوسط این نسبت در کشور است. در همین راستا بر اساس گزارش دفتر حمایت از زنان و کودکان دادگستری سیستان و بلوچستان ۹۰ درصد از زنان بند نسوان که خواسته یا ناخواسته مرتکب جرم شده اند خود سرپرست هستند. فرزندان هشتاد درصد از این زنان فاقد متولی هستند و به حال خود در جامعه رها شده اند.

مهمترین مسایل دامنگیر کودکان زندانیان

زیستن با مادر در بند، سبب آسیب پذیری از نوع دیگری نیز می شود. این کودکان علاوه بر آسیب پذیری جسمی و روحی از محیط زندان، از آزار و اذیتهای جسمی و تحقیر و فشارهای روحی هم سلولی های دیگر در زندان در امان نیستند. حبس یکی از والدین سبب سرافکنندگی کودک در محیط خانه و مدرسه و همچنین موجب طرد شدن کودک توسط سایر کودکان و همسالان به ویژه به توصیه والدین آنان می شود که در جای خود فشار زیادی بر کودک می آورد و او را برای جبران این نقیصه به بازی مکافات و انتقام می کشاند. انتقام از جامعه ای که یکی یا هر دو والد او را سخت مجازات کرده است. فقدان اعتماد به نفس، نگرانی و تشویش، هراس از نیروهای امنیتی و پولیس و مراکز تربیتی و انتظامی، پرهیز از نمایش اجتماعی حضور کودک در محیط خانوادگی و دوستان در خانه و مدرسه، نگرانی از تحقیر و نگاههای پریش برانگیز دیگران سبب انزوای کودک، حاشیه نشینی او، قبول انزوای اجتماعی و روانپزشی مزمن و گاه شدید کودک می شود.

با هم نگر و برخی راهکارها

۱- حبس زدائی از زنان و مردانی که کودکان خردسال دارند، یکی از راهکارهایی است که می تواند زمینه کاهش آسیب پذیری کودکان را فراهم کند.

این روش نه تنها در مورد زندانیان پدر و مادر، بلکه برای کاهش آثار زیانبار زندان و مشکلات جامعه - پذیری مجدد فرد زندانی و در عین حال کاهش هزینه های انسانی و اجتماعی گسترش مجازات زندان، روشی است که مورد توجه برخی نهادهای اجتماعی و نهادهای مدنی دنیای مدرن است.

۲- تبدیل مجازات افراد از زندان و حبس به خدمات اجتماعی با منافع عمومی در پاسخ دهی به زیانهای اجتماعی فرد مجرم، از دیگر روشهایی است که زمینه همزیستی مادران و پدران صاحبان فرزندان خردسال می شود.

۳- دولت متعهد شود برای مادران مجرم زندانی و فرزندان آنها، نهادهائی مانند خانه های کودک و مادر فراهم آورد تا این که این مادران مجرم در مکانهایی نه به عنوان زندان بلکه در مراکزی نگهداری شوند که کودکانشان از همزیستی با سایر افراد بزهار و جرایم مختلف در زندانهای عادی دور باشند و در عین حال مادر بتواند به وظیفه مادری خود نسبت به کودکش بپردازد.

۴- ایجاد مهدکودک هائی در کنار زندان و نه در درون آنها.

۵- درباره زندانیان سیاسی - عقیدتی، دینی، قومی و مواردی از این دست بی هیچ سخنی باید نخست از حقوق اولیه این افراد در بیان آزاد آراء و اندیشه هایشان دفاع کرد. دولت مستبد و تمامیت خواه نمی تواند درباره زندانیان سیاسی به طور عام راهکاری را برای مراقبت از فرزندان کودک این گروه پیش بینی کند. زیرا که نفس بازداشت و به زندان محکوم کردن فرد به استناد نوع باور و اندیشه او اصولاً در تناقض جدی با مفاد حقوق پایه ئی انسانهاست.

منبع: نشریه کودکان مقدمند، شماره ۱۱۳ - فروردین [حمل] ۱۳۹۳